

Mesures excepcionals per a moments excepcionals

Vivim circumstàncies veritablement extraordinàries. La lluita per contenir l'epidèmia ha provocat una aturada sense precedents de gran part de l'economia en més de mig món. Davant aquesta situació, l'objectiu de la política econòmica ha de ser doble: d'una banda, donar suport a la gestió sanitària mobilitzant tots els recursos necessaris i, de l'altra, evitar que el que, en principi, és un xoc de naturalesa transitòria acabi derivant en una contracció duradora de l'activitat econòmica.

Aquest segon objectiu exigeix actuacions contundents per mitigar l'impacte que pateixen les famílies i les empreses. En alguna ocasió, s'ha dit que és necessari «mantenir viu el teixit productiu» i que cal evitar el col·lapse de les empreses i la destrucció de llocs de treball. Però l'objectiu ha de ser, fins i tot, més ambiciós: a més de viu, el teixit productiu ha de sortir d'aquesta situació amb prou forces perquè la recuperació pugui ser ràpida. Si les famílies i les empreses emergeixen d'aquesta crisi amb una posició financera molt afeblida, la demanda se'n ressentirà, hi haurà empreses que no aguantaran gaire temps i una part de l'ocupació que se salvi avui s'acabarà perdent.

Hem de ser conscients que el cost fiscal de les mesures necessàries per evitar una recessió llarga pot ser molt alt. Idealment, el cost s'hauria d'acostar a la caiguda del PIB. Al capdavant, l'altra cara de la moneda d'una caiguda del PIB és un descens dels ingressos dels assalariats i dels autònoms i dels beneficis de les empreses, llevat que es produeixi un flux de transferències públiques que ho compensi. El problema és que, en aquests moments, hi ha una gran incertesa sobre la magnitud de la reculada que pot experimentar el PIB enguany, quelcom que dependrà, fonamentalment, del moment en què es pugui donar per controlada la pandèmia i del ritme amb què puguem tornar a fer vida «normal». En el millor dels casos, el PIB podria caure uns pocs punts percentuals, però no es pot descartar una caiguda molt superior, fins i tot de dos dígits.

Els programes que els Governos europeus, inclòs l'espanyol, han anat anunciant en les últimes setmanes van en la bona direcció, però és probable que s'hagin ampliar. Facilitar i bonificar els ERTO, relaxar les condicions per cobrar els subsidis d'atur o de cessament d'activitat, atorgar moratòries creditícies, oferir avals i ajornar el cobrament d'impostos són mesures essencials. Però, si l'impacte de la crisi sanitària sobre el PIB és superior a uns pocs punts percentuals, serà necessari contemplar la prolongació d'alguns ERTO i millorar la cobertura que ofereixen als treballadors; condonar impostos i cotitzacions socials per alleujar els costos i reforçar la solvència de les empreses dels sectors més afectats, i, davant el risc d'una destrucció massiva de contractes temporals en els propers mesos, incentivar-ne la renovació.

Aquesta resposta fiscal hauria de ser un esforç compartit per tots els països de la UE i, en particular, dels que comparteixen la moneda única. No tots els països de la zona de l'euro es poden permetre el relaxament fiscal que aquesta crisi reclama, perquè el seu dèficit o el seu nivell de deute és massa elevat, però, també, perquè la cessió de la sobirania monetària els priva del suport que pot oferir un banc central propi com a prestador d'última instància. Per aquest motiu, fa anys que molts reclamem que la unió monetària es completi amb una unió fiscal. Si no ho fem ara, quan ho farem? Desafortunadament, això continua sent un anatema a molts països, que insisteixen a oferir, com a molt, préstecs amb més o menys condicions als països que els necessitin.

Sense un esforç fiscal mancomunat, l'alternativa és una monetització més o menys explícita dels dèficits públics. El programa de compres de deute que fa poc ha anunciat el BCE, una versió millorada del *whatever it takes* de Mario Draghi, és un pas en aquesta direcció. Christine Lagarde es va equivocar quan va dir que el banc central no estava per reduir els diferencials de deute entre els països de la unió monetària –ella mateixa ho va reconèixer de forma immediata. De fet, molt em temo que aquesta serà una de les principals tasques del BCE si no fem passos decidits cap a una unió fiscal.

Enric Fernández
Economista en cap
31 de març de 2020